

DJECA KAO ŽRTVE I IZVRŠIOCI KRIVIČNIH DJELA NASILJA U PORODICI

Prof. dr Mile Šikman

Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, mile.sikman@pf.unibl.org

Apstrakt: *Nasilje u porodici je globalna pojava koja se u različitim formama i oblicima ispoljava širom svijeta. Ova negativna društvena pojava i inkriminisano ponašanje pristutno je i kod nas. Kao što sama sintaksa "nasilje u porodici" znači, ovo je nasilje koje se događa unutar porodice, čiji su akteri njeni članovi. U tom smislu djeca se pojavljuju kao žrtve ili pak izvršioци ovih krivičnih djela. Shodno tome definisan je predmet ovog rada, kako je naslovljeno, uzimajući u obzir da pod djetetom smatramo lice mlađe od 18 godina. Cilj je da kroz statističku analizu dostupnih podataka utvrdimo obim djece koja su evidentirana kao žrtve nasilja, kao i djece koja su evidentirani kao izvršioци nasilja u Republici Srpskoj za petogodišnji period (2020. do 2024. godine). Takođe, dat je osvrt na uzroke i posledice nasilja u porodici, sa posebnim akcentom na međugeneracijski prenos nasilja (tzv. krugu nasilja) kao prediktor nasilja u porodici posmatrano u širem kontekstu.*

Ključne riječi: *nasilje u porodici, krivično djelo, djeca, žrtve, izvršioци.*

1. UVOD

Nasilje u porodici je fenomen koji privlači pažnju naučne i stručne, ali i opšte javnosti poslednjih dvadesetak godina. Ipak, ovo nisu noviji oblici nasilničkog kriminaliteta, već su u posljednjih nekoliko decenija postali predmet proučavanja, a kasnije i inkriminacije u krivičnom zakonodavstvu. Naime, sve do kraja šezdesetih godina XX vijeka, nasilje u porodici je smatrano za privatnu stvar članova porodice, što je onemogućavalo reakciju države¹. To dakle ne znači da ovi oblici nasilja nisu postojali, nego se nisu evidentirali kao takvi. Zapravo, korijeni nasilja u porodici dostižu mnogo dalje u istoriji ljudske civilizacije, pa čak se pojedini oblici nasilja u porodici mogu pronaći u mitologiji, odnosno antičkoj istoriji. Tako se kao neki od najpoznatijih primjera ubistva oca (patricid), odnosno majke (matricid) navodi u grčkoj mitologiji. U pitanju je legenda o trovanju boga Krona od strane njegovog sina Zeusa ili proganjanje Oresta zbog ubistva njegove majke Klitemnestre². Isto tako, kada se govori o ubistvu majke kao primjer se koristi događaj iz 59. godine kada je

¹ Dimovski, D. (2024). *Kriminalna fenomenologija*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, str. 39.

² O tome svejdoče priče iz grčke mitologije o pravednim Ernijama koje su slavu stekle po proganjanju Oresta zbog ubistva njegove majke Klitemnestre. One proganjaju ubicu na neobičan način. Strašnim pjevanjem koje izaziva jezivu grizu savjest i kajanje da ubica najprije bjesni, a onda poludi i ne napuštaju grešnika ni kada siđe u podzemni svijet.

rimski car Neron naredio ubistvo majke Agripine. Nadalje, čedomorstvo je sve do polovine XVIII vijeka bilo tretirano kao kvalifikovano ubistvo jer se zbog njegove uske povezanosti s bludom i preljubom smatralo da čedomorka zapravo čini „dvostruki grijeh“³. Ubistvo praćeno samoubistvom u porodičnoj zajednici iako predstavljaju kontadiktornu pojavu kada se dešavaju u istom aktu (istovremeno), posebno je povezan sa faktorom kao što je strah od razdvajanja ili partnerska preljuba. Navedeno su samo dio pojava koji karakteriše nasilje u porodici, kojima se očigledno destruiše porodica, kao nukleus jednog društva. Ovo je pojava koja se javlja u svakom društvu, unutar porodice ili partnerskih odnosa, bez obzira na dob, pol, rasu, obrazovanje, vjersku pripadnost ili političko opredjeljenje.

Ipak, nasilje u porodici je opterećeno brojnim predrasudama, što bitno utiče na percipiranje samog fenomena. Najbolji primjer jeste kada su muškarci, kao članovi porodice žrtve nasilja. Šta nam govore takvi slučajevi. Prvo, da iako nasilje u porodici pogađa žene neravnomjerno, žrtve mogu biti i muškarci. Na primjer muškarci su evidentirani kao žrtve u odmjeru oko 30%, pa čak do 41,6% (udio muškaraca u strukturi žrtava evidentiran u Republici Srpskoj 2017. godine⁴). Drugo, da žene kada vrše nasilje u porodici, najčešće vrše najteže oblike kao što je ubistvo, koriste hladno oružje kao sredstvo izvršenja, a krivična djela vrše u mjestu stanovanja. Treće, da ovi delikti nisu prepoznati kao delikti nasilja u porodici, niti se o njima u javnosti govorilo kao takvima, već se žene uglavnom optužuju za krivično djelo ubistvo ili teško ubistvo u zavisnosti od okolnosti događaja. Prisutni su i sledeći mitovi kao što su da takva djela ne ostavljaju posledice na djecu, izuzev ako i sama nisu žrtve, zatim da žrtve zaslužuju da se sa njima tako postupa, da učinilac ova krivična djela vrši u stanju „sužene“ svijesti i nije za njega odgovoran, da ovakva ponašanja predstavljaju izolovane incidente, itd⁵.

Djeca, kao članovi porodice su nerijetko žrtve ili čak izvršioци krivičnih djela nasilja u porodici. U ovom smislu potrebno je naglasiti da pod djetetom smatramo lice mlađe od 18 godina starosti, a ne u smislu potomstva kada su djeca i punoljetna lica. Mnoga istraživanja potvrđuju takve podatke. Tako, prema podacima UNICEFA (2017) blizu 300 miliona djece širom svijeta (3 od 4) starosti od 2 do 4 godine doživljavaju nasilje od strane roditelja ili staratelja tokom vaspitavanja, od čega je oko 250 miliona kažnjeno primjenom fizičke sile. Nadalje širom svijeta, jedno od četvoro djece (oko 176 miliona) mlađih od 5 godina žive u porodici gdje je majka žrtva nasilja. Isto tako, oko 1,1 milijarda djece širom svijeta živi u domaćinstvu u kojem roditelji ili staratelji smatraju da je fizička kazna neophdna za pravilno

³ Pastović, D. (2016). „Dvostruki grijeh”: kažnjavanje čedomorstva na hrvatskom području do kodifikacije kaznenog materijalnog prava 1852 godine. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, (23)1, 121-152, str. 122.

⁴ Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske. (2017, 2018). Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2017, Podaci subjekata zaštite januar–jun 2017. Dostupno putem interneta: <https://vladars.rs/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/oPorodica/Pages/Splash.aspx#collapsible0>, pristupljeno 12. 9. 2024

⁵ Ignjatović, Đ. (2011a). *Kriminologija*. Beograd: Dosije, str. 108

vaspitavanje djece⁶. Podaci pokazuju da je u Jugoistočnoj Evropi više od polovine dječaka i djevojčica u dobi od dvije do 14 godina (u nekim zemljama, više od 70%) najmanje jednom bilo izloženo nekom od težih oblika fizičkog ili psihičkog kažnjavanja od strane članova porodice⁷. U Republici Srpskoj je udio djece žrtava krivičnog djela nasilja u porodici niži, sa tendencijom opadanja. Ipak, navedeno su podaci dobijeni iz statističkih evidencija, koje bi svakako bilo korisno upotpuniti podacima iz drugih istraživanja (npr. studija o žrtvama).

Predmet ovog rada jesu dva oblika nasilja u porodici i to⁸:

- nasilje prema maloljetnoj djeci (roditelja prema djeci, prema djeci vanbračnih partnera, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu);
- nasilje maloljetne djece prema roditeljima, braći i sestrama, bakama i dedama (maloljetničko porodično nasilje).

Cilj je da, na osnovu dostupnih podataka, utvrdimo obim djece kao žrtava nasilja, ali i obim djece kao izvršilaca nasilja u ukupnoj strukturi žrtava i prijavljenih izvršilaca za krivična djela nasilja u porodici.

2. NASILJE U PORODICI KAO KRIVIČNO DJELO

Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici je krivično djelo koje se odnosi na svaki čin fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja, koji se desi u porodici ili porodičnoj zajednici, ili između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, bez obzira da li počinilac dijeli ili je dijelio isto prebivalište kao i žrtva.⁹ Iako je sistematizovano u grupi krivičnih djela protiv braka i porodice, nasilje u porodici predstavlja svojevrsni hibrid „koji se u dijelu u kojem se odnosi na zaštitu života i tjelesnog integriteta, može svrstati u krivična djela protiv života i tijela, dok

⁶ United Nations Children's Fund [UNICEF]. (2017). *A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents*, New York: UNICEF, p. 3.

⁷ UNICEF. (n.d.). *Zaustavljanje nasilja nad djecom*. Dostupno putem interneta: <https://www.unicef.org/bih/zaustavljanje-nasilja-nad-djecom>, pristupljeno 10.02.2025.

⁸ Pored ova dva oblika u literaturi se navode i drugi oblici nasilja u porodici: nasilje u braku i drugim partnerskim odnosima (supružnici ili bivši supružnici, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom); nasilje prema starima (roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera); nasilje između drugih članova porodice, ili lica koja žive u istom domaćinstvu (srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, srodnici po tzbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo). Vidi: Nikolić Ristanović, V., Konstantinović Vilić, S. (2018). *Kriminologija*. Beograd: Prometej, str. 123.

⁹ Prema Istanubskoj konvenciji (čl. 3 tačka b). Vidi opširnije: Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, CETS No. 210, Istanbul, 11.5.2011.

bi se u dijelu u kojem se odnosi na zaštitu duševnog života, kroz ugrožavanje spokojsva ili duševnog stanja, moglo svrstati u grupu krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, ako bi te radnje bile shvaćene kao posebna vrsta mučenja i zlostavljanja”¹⁰. Ovo krivično djelo egzistira u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske od 1998. godine kada je uvedena nova inkriminacija „Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici” (čl. 198) u okviru grupe krivičnih djela protiv braka i porodice¹¹. Pored toga u periodu 2005. do 2020. godina Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici¹² radnje nasilja u porodici bile su propisne i kao prekšaji za čije izvršenje su bile propisane prekšrajne sankcije.

Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici propisano je u čl. 190 Krivičnog zakonika Republike Srpske¹³, koje čini onaj ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojsvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice (st. 1). Osnovni oblik se sastoji u primjeni nasilja, prijetnjom da će se napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem kojima se ugrožava spokojsvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice. Ovaj oblik obuhvata ona ponašanja kojima jedan član porodice ugrožava tjelesni integritet, mentalno zdravlje ili spokojsvo drugog člana porodice. Teži oblik će postojati ako je prilikom izvršenja krivičnog djela korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši (st. 2), dok će još teži oblik postojati ukoliko je nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su djela učinjena prema djetetu ili u prisustvu djeteta (st. 3). Dakle, prvi teži oblik podrazumijeva postojanje kvalifikatornih okolnosti koje se odnose na sredstvo izvršenja, a drugi teži oblik podrazumijeva postojanje okolnosti kvalifikovanih težom poslijedicom, kao i okolnosti koje se odnose na posebno svojstvo pasivnog subjekta. Najteži oblik će postojati ukoliko je nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice (4). Uveden je i poseban oblik krivičnog djela koji se sastoji u kršenju zaštitne mjere ili hitne mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona (st. 5).

Za osnovni oblik krivičnog djela propisana je kazna zatvora do tri godine, za prvi teži oblik kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, za drugi teži oblik kazna zatvora od dvije do deset godina, za najteži oblik kazna zatvora od tri do petnaest godina i za poseban oblik kazna zatvora do tri godine.

¹⁰ Škulić, M. (2009). Osnovni elementi normativne konstrukcije krivičnog dela nasilja u porodici – neka sporna pitanja i dileme. U: Milan Škulić (urednik). *Nasilje u porodici*. Beograd: Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, str. 10.

¹¹ Marković, I. (2013). Obeležja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, *NBP*, 18(2), 71–80, str. 71.

¹² Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 102/2012, 108/2013, 82/2015 i 84/2019

¹³ Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, Sl. glasnik BiH, br. 9/2024 - odluka US BiH i Sl. glasnik RS 105/2024 - odluka US.

U dispoziciji bića krivičnog djela, definisano je da se članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog krivičnog djela, smatraju supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu (st. 6).

Uzimajući u obzir navedeno, jasno je da djeca kao članovi porodice ili porodične zajednice, mogu biti kako izvršioci, tako i žrtve ovih krivičnih djela. U pitanju su ne samo zajednička djeca sadašnjih ili bivših supružnika, već i djeca svakog od njih, zatim djeca vanbračnih parntera uključujući njihovu djecu i djecu svakog od njih. Navedenim odredbama je pojačana zaštita djece, s obzirom da nasilje usmjerno prema djeci ili izvršeno u njihovom prisustvu se smatra kvalifikovanim oblikom krivičnog djela, za koje je propisana minimalna kazna zatvora od dvije godine. Dakle, djeca su žrtve i ukoliko su bila prisutna prilikom vršenja nasilja prema drugom članu porodice, iako radnje nasilja nisu preduzete prema njima. Djeca mogu biti žrtve svih oblika nasilja u porodici, uključujući fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko nasilje.

3. STATISTIČKA ANALIZA DJECE KAO IZVRŠILACA I ŽRTAVA KRIVIČNIH DJELA NASILJA U PORODICI

U radu je prikazana statistička analiza djece kao izvršilaca i žrtava krivičnog djela nasilja u porodici za petogodišnji period (2020. do 2024. godina)¹⁴. U navedenoj statističkoj analizi korišćeni su podaci Ministarstva porodice, omladine i sporta Republike Srpske, sadržani u polugodišnjim izvještajima „Podaci po subjektima zaštite prema Pravilniku o sadržaju evidencija i izvještaja o nasilju u porodici” za period 2020–2024. godine¹⁵. Pored toga korišćeni su podaci i iz statističkog biltena „Žene i muškarci u Republici Srpskoj”. Ovi podaci koje publikuje Republički zavod za statistiku Republike Srpske, prikazani su za vremenski period

¹⁴ Uporedi: Šikman, M. (2025). *Nasilje nad ženama – kriminološki i krivičnopravni aspekti i mjere zaštite*. Banja Luka: Centar modernih znanja, str. 68-100.

¹⁵ Vidi opširnije: Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske, Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2024, Podaci subjekata zaštite januar–jun 2024; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2023; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2023; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2022; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2021; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2021; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2022; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2020. Dostupno putem interneta: <https://vladars.rs/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/oPorodica/Pages/Splash.aspx#collapsible0>, pristupljeno 12. 9. 2024.

od 2007. do 2022. godine, analizirano po brojevima i godinama izdanja, kako slijedi: br. 4. 2007, br. 5. 2009, br. 6. 2012, br. 7. 2013, br. 8. 2015, br. 9. 2017, br. 10. 2019, br. 11. 2021. i br. 12. 2023¹⁶.

Tabela 1: Broj, pol i starosna dob djece učinilaca nasilja u porodici

Starosna grupa 14-18	M	Ž	Ukupan broj prijavljenih lica	Od toga, povratnici učinioci		
				M	Ž	Ukupno:
2024.	4	0	1.053	1	0	1
2023.	12	0	1.251	0	0	0
2022.	3	5	1.069	0	0	0
2021.	6	0	987	0	0	0
2020 ¹⁷ .	9	2	568	0	0	0
Ukupno:	34	7	4.928	0	0	0

Izvor: Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske, tabelu prilagodio autor.

Prema podacima o polu i starosnoj dobi djece učinilaca krivičnog djela nasilja u porodici uočavamo nizak nivo njihovo učešća. U obzir je uzeta starosna grupa od 14 do 18 godina, u kojoj su i evidentirani izvršioci krivičnog djela nasilja u porodici. Tako, najveći broj je prijavljen 2020. godine, kada je evidentirano 11 djece učinilaca ovih krivičnih djela, a najmanje je prijavljeno 2024. ukupno četiri izvršioca. Posmatrano po polu izvršioca, možemo uočiti da je veći broj prijavljene djece muškog pola, izuzev 2022. godine, kada su od osam prijavljenih izvršilaca, pet bila ženskog pola. Poređenja radi, najveći udio punoljetnih prijavljenih lica jeste u starosnoj dobi od 30 do 50 godina života u kojoj dominiraju izvršioci muškog pola. Pored toga, evidentira se porast i udjela žena u strukturi izvršilaca, ali i dalje je najveći broj, preko 90% izvršilaca krivičnih djela nasilja u porodici muškog pola.

¹⁶ Vidi: Republički zavod za statistiku Republike Srpske. (n. d.). *Bilten žene i muškarci u Republici Srpskoj*, stranica od 1 do 4: br. 1. 2003, br. 2. 2005, br. 3. 2006, br. 4. 2007, br. 5. 2009, br. 6. 2012, br. 7. 2013, br. 8. 2015, br. 9. 2017, br. 10. 2019, br. 11. 2021. i br. 12. 2023. Dostupno putem internet: <https://www.rzs.rs.ba/front/category/326/>, pristupljeno 20. 8. 2024.

¹⁷ Podaci su prikazani za period januar – jun 2020. godina.

Tabela 2: Odnos učinioca nasilja u porodici sa žrtvom (u kome je prvonavedeni učinilac, a drugonavedeni žrtva)¹⁸

Odnos učinilac - žrtva	Sin<18 - otac	Kći<18 - otac	Sin<18 - majka	Kći<18 - majka
2024.	1	0	0	0
2023.	2	2	0	2
2022.	2	1	1	4
2021.	1	0	1	0
2020 ¹⁹ .	2	0	4	2
Ukupno:	8	3	6	8

Izvor: Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske, tabelu prilagodio autor.

Kada je riječ o odnosu maloljetnog učinioca nasilja u porodici sa žrtvom najčešća je realacija sin – otac, odnosno kći – majka. Ipak udio ovih relacionih odnosa je nizak, što je i očekivana distribucija i u velikom obimu se podudara sa ukupnim brojem prijavljenih maloljetnih učinilaca ovih krivičnih djela. Ukoliko posmatramo odnos punoljetni učinilac – žrtva nasilja onda je poslije relacije suprug – supruga, najčešća relacija porodičnog nasilja između oca i sina. U približno istom procentu sinovi su nasilni prema očevima, odnosno očevi prema sinovima. Tako su primjera radi 2023. godine 511 žena bile žrtve nasilja u porodici od strane supruge, a iste godine 133 sina su evidentirani kao žrtve nasilja od strane očeva, a prema 115 očeva nasilje su počinili sinovi. Nadalje, značajan je udio majki koje su žrtve nasilja počinjene od strane sinova i kćerki kada su očevi prijavljeni za nasilje. Ovakva distribucija pokazuje da u strukturi žrtava iako dominiraju žene i muškarci su evidentirani kao žrtve kako smo to već naveli.

Tabela 3: Starosna i polna struktura djece žrtava nasilja u porodici

Starosna grupa	0-4		4-7		7-10		10-14		14-18		Ukupan broj djece žrtava		Ukupan broj žrtava	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
2024.	22	20	13	21	21	29	32	29	17	38	105	137	373	1.005
2023.	25	21	14	11	15	16	32	22	32	50	118	120	422	1.097
2022.	11	11	5	9	9	9	27	28	22	40	74	97	304	952
2021.	3	8	5	3	13	18	13	15	13	16	47	60	282	864
2020. ²⁰											35	29	180	472
Ukupno:														

Izvor: Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske, tabelu prilagodio autor.

¹⁸ U tabeli je dat prikaz četiri relaciona odnosa kada su djeca (sin ili kćerka) izvršioci nasilja nad roditeljima (otac ili majka), dok podaci za ostale relacione odnose (brat – brat, brat – sestra, sestra – brat, sestra – sestra) nisu dostupni u odnosu na stratosnu dob izvršioca.

¹⁹ Podaci su prikazani za period januar – jun 2020. godina

²⁰ Podaci su prikazani za period januar – jun 2020. godina.

U posmatranom periodu uočava se trend povećanja udjela djece u strukturi žrtva krivičnog djela nasilja u porodici. Tako je najveći broj djece žrtava nasilja u porodici evidentiran 2024. godine i to ukupno 242 djece, a najmanji broj evidentiran je 2021. godine, ukupno 107 djece, izuzimajući 2020. godinu, s obzirom da nisu prikazani kompletni podaci. Dakle, možemo uočiti povećanje broja djece žrtava nasilja u porodici za skoro duplo. Ovakvu distribuciju prati i distribucija prikazana u relativnim brojevima, s obzirom da je 2021. godine udio djece u ukupnoj strukturi žrtava krivičnih djela bio 9,33%, a 2024. godine udio djece u strukturi žrtava je iznosio 17,56%. Dakle, svaka peta žrtva nasilja u porodici je bilo dijete. Kada je riječ o polnoj strukturi djece žrtva nasilja u porodici nema značajnih razlika, osim u strasnoj dobi 14 do 18 godina unutar koje se evidentira veći broj djece ženskog pola koja su žrtve nasilja u porodici. Ukoliko uporedimo sa punoljetnim žrtvama nasilja u porodici distribucija po starosnoj strukturi ukazuje da je najveći broj žrtava u dobi od 30 do 50 godina života, što se podudara sa starosnom strukturom prijavljenih izvršilaca ovih krivičnih djela. Nadalje, u ukupnoj strukturi žrtava dominiraju žene (preko 60%), s tim da su muškarci evidentirani kao žrtve u odmjernu oko 30%.

Tabela 4: Stope prevalencije nasilja nad ženama, 2012. i 2018. godine

	2012. ²¹ Stope		2018. ²² Stope	
	Od 15. godine života	U posljednjih 12 mjeseci	Od 15. godine života	U posljednjih 12 mjeseci
Nasilje od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera				
Fizičko nasilje	26,5	1,9	11	3
Seksualno nasilje	6,4	0,9	3	0
Psihičko nasilje	39,1	8,9	36	9
Ekonomsko nasilje	6,6	2,1		
Nasilje od strane nepartnera				
Fizičko nasilje	9,1		7	2
Seksualno nasilje			2	0,2
Seksualno uznemiravanje i proganjanje				
Seksualno uznemiravanje	-	-	31	14
Proganjanje	-	-	5	1

Izvor: Republički zavod za statistiku, tabelu prilagodio autor.

²¹ Navedeno prema podacima iz Studije o rasprostranjenosti nasilja nad ženama u BiH. Vidi opširnije: Agencija za ravnopravnost polova BiH. (2013). *Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini*. Dostupno putem interneta: https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/studija_prevalenca.pdf, pristupljeno 12. 9. 2024.

²² Navedeno prema podaci iz OSCE kvalitativne i kvantitativne studije sprovedene u BiH o nasilju nad ženama. Vidi opširnije: OSCE. (2019). *Dobrobit i bezbjednost žena*. Dostupno putem interneta: https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/439718_0.pdf, pristupljeno 16. 2. 2024.

Stopa rasprostranjenosti nasilja nad djecom prikazana je kroz stopu raspostranjenosti nasilja nad ženama, uključujući fizičko, seksualno, psihičko i ekonomsko nasilje učinjeno od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera, nasilje od strane nepartnera i seksualno uznemiravanje i progranjanje. Ova stopa prikazana je za 2012. i 2018. godinu, za dva perioda i to: životni period od 15. godine i za period u poslednjih 12 mjeseci. Tako je od strane partnera ili bivšeg partnera najučestalije psihičko nasilje sa udjelom od 39,1% (2012. godine) i 36% (2018. godine), a zatim fizičko nasilje, koje pokazuje znatno opadanje 2018. godine (11%) u odnosu na 2012. godinu (26.5%). Ovo nasilje je evidentirano za žrtve od 15. godine života, Isto tako, učestalost seksualnog nasilja ovog oblika nasilja je prisutno u udjelu od 6,4%, što predstavlja realniju sliku ovog oblika ispoljavanja nasilja nad ženama.

Tabela 5: Lica smještena u sigurnu kuću²³

Godina	Ukupno smješteno	Pol žrtava		Djeca	
		Muškarci	Žene	Dječaci	Djevojčice
2007.	286	0	131	155	
2008.	332	0	149	183	
2009.	269	0	110	159	
2010.	328	0	135	193	
2011.	210	0	103	107	
2012.	215	0	96	119	
2013.	94	0	42	18	34
2014.	78	0	34	17	27
2015.	76	0	31	19	26
2016.	108	0	40	25	43
2017.	117	0	39	40	38
2018.	82	0	22	36	24
2019.	75	0	31	16	28
2020.	86	-	35	23	28
2021.	84	-	34	18	32
2022.	83	-	25	21	37

Izvor: Republički zavod za statistiku, obrada autora

Podaci o licima smještenim u sigurnu kuću pokazuju da je najveći broj njih bio smješten 2008. godine, kada je ukupno smješteno 332 lica, a najmanji 2019. godine, kada je smješteno 75 lica. U ukupnoj strukturi lica smještenih u sigurnu kuću više od polovine su djeca. Sagledajući polnu strukturu smještenih lica, sva odrasla lica su bila ženskog pola, dok, kada je riječ o djeci, evidentirani su i dječaci, kao i djevojčice u različitom omjeru. Sagledajući tendenciju kretanja, uočavamo opadanje ukupnog broja lica smještenog u sigurnu kuću i to u značajnom obimu za više od četiri puta. Navedeni trendovi mogu da budu rezultat većeg obima primjene hitnih mjera i zaštitnih mjera, što svakako predstavlja ohrabrujuće rezultate.

²³ U tabeli su dati podaci objedinjeni za tri sigurne kuće na području Republike Srpske i to u Banjoj Luci, Modriči i Bijeljini, kao i Prijedor (u periodu kada je ova kuća bila otvorena).

4. FAKTORI NASILJA U PORODICI SA OSVRTOM NA MEĐUGENERACIJSKI PRENOS NASILJA

Porodica kao jedna od primarnih društvenih grupa u kojoj se odvija proces vaspitanja i socijalizacije, predstavlja psihosocijalni milje u kojem se reflektuju društvene vrijednosti, ali i stvaraju sopstveni vrijednosne sisteme. Kao i druge društvene grupe i porodicu karakterišu određena struktura i organizacija, a njeno funkcionisanje se odvija u skladu sa određenim pravilima. Porodice se razlikuju po tome što se u nekim porodicama aktivnosti njenih članova regulišu, uspostavlja se određena kontrola u okviru porodice i planiraju se mnogi aspekti porodičnog života i izvršavanja porodičnih obaveza, dok se u drugim porodicama to ne čini. Članovi porodice imaju određene porodične uloge, uspostavljaju međusobne odnose i pravila ponašanja²⁴. Porodica kao temeljni faktor razvoja zdrave, zrele i otporne ličnosti, a koju modeluju stalni i raznovrsni sociopsihološki mehanizmi može biti funkcionalna i disfunkcionalna²⁵. U savremenom društvu ima sve više porodica koje su degradirane i deficitarne i u kojima se porodični odnosi ne odvijaju usklađeno i harmonično. Ključni porodični faktori koji doprinose povećanom riziku od nasilja su pojedini oblici socijalne patologije, kao što su alkoholizam, zloupotreba psihoaktivnih supstanci, kockanje, porodični problemi i problemi u adolescenciji. Porodica sa lošim porodičnim odnosima (degradirana, razorena porodica) u kriminološkoj literaturi se ističe kao značajniji faktor kriminaliteta. „Loša porodična atmosfera manifestuje se najčešće primjenom nasilja u porodici. Svađe i tuče među roditeljima ne samo da razbijaju harmoniju porodičnog života već degradiraju njihov autoritet prema djeci. Slično je i sa međusobnom netrpeljivošću, nepoštovanjem i sličnim pojavama”²⁶.

Djeca su kao što možemo vidjeti u manjem obimu izvršioci, a u većem žrtve krivičnih djela nasilja u porodici. Pored toga što su djeca primarno i sekundarno viktimizovana kao žrtve nasilja u porodici, navedena činjenica je značajan i iz još jednog razloga, a to je međugeneracijski prenos nasilja (tzv. krug nasilja). Naime, poznato je da djeca uče procesom modeliranja i samim tim mogu da prihvataju i normalizuju nasilje.²⁷ U tom smislu teoretičari socijalnog učenja sugerisu da se nasilni načini rješavanja porodičnih sukoba često uče kroz posmatranje odnosa roditelja i vršnjaka tokom djetinjstva²⁸. Još je Saderlend (Edwin Hardin Sutherland)

²⁴ Nikolić Ristanović, V., Konstantinović Vilić, S. (2018). *op. cit.*, str. 350

²⁵ Disfunkcionalnu porodicu determinišu nedostatak ljubavi, nesigurnost, odbačenost, presija, agresivnost, pritisak, napetost, neprijatnost, bezvoljnost, apatija, negativizam, agresije, bježanje, ulazak u delinkventne grupe. Determinante disfunkcionalne porodice imaju negativne refleksije na odrastanje i razvoj ličnosti djeteta. Navedeno prema: Milić, A. (2011). Etiologija i prevencija nasilja. U: *Nasilnički kriminalitet. Etiologija, prevencija i suzbijanje*. (65–74). Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron, str. 67.

²⁶ Nikolić Ristanović, V., Konstantinović Vilić, S. (2018). *op. cit.*, str. 355.

²⁷ Mohr, W. K., Noone Lutz, M. J., Fantuzzo, J. W., Perty, M. A. (2000). Children Exposed to Family Violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(3), 264–283.

²⁸ Mihalic, S. W., Elliott, D. (2005). A Social Learning Theory Model of Marital Violence.

polazio od toga da se kriminalno ponašanje uči kroz interakciju sa drugim licima u bliskim grupama ako u njima preovlađuju prestupnički modeli ponašanja. Ronald Ejkers (Ronald Akers) pokušao je proširiti ovo učenje u kojem tvrdi da grupe i pojedinci koji djeluju na glavne izvore individualnog pojačavanja imaju najveći uticaj na to kako ćemo se ponašati²⁹. Neke od referentnih grupa su i porodice. Ove grupe mogu, pored direktnog pojačavanja ponašanja, pružiti i modele za podražavanje, odnosno, modelovanje ponašanja drugih. Radi se o složenom procesu u kome od mnoštva činilaca zavisi da li će model ponašanja biti prihvaćen. Navedeno je u korelaciji sa teorijom imitacije, kojom se smatra da se sklonost ka agresiji stiče posredno, oponašanjem ili imitiranjem, odnosno, neposredno kada se određeno agresivno ponašanje nagrađuje. Gabriel Tard (Gabriel Tarde) je teoriju kriminaliteta pozicionirao u jedan širi koncept prema kome društveni odnosi nisu ništa drugo do odnosi među pojedincima u čijoj osnovi leži podražavanje, odnosno *imitacija*: „Svako se ponaša u skladu sa običajima koje usvaja sredina u kojoj živi”³⁰. On se fokusirao na dinamičke i hibridne procese individualne imitacije i interakcije, pri čemu je njegov osnovni stav da pojedinac usvaja određene ideje dolazeći u dodir sa njima, da bi im, kada ih prihvati, prilagodio svoje ponašanje³¹. Albert Bandura (Albert Bandura) nastavlja ovaj koncept polazeći od tvrdnje da pojedinac može usvojiti načine vladanja posmatrajući šta drugi („modeli”) rade. To je on nazvao „učenjem posmatranjem” ili „modelovanje”. Najuticajnije osobe koje nam služe kao modeli su roditelji, učitelji, osobe prema kojima osjećamo naklonost, prijatelji, vršnjaci, ali i „simbolični modeli kakve nalazimo u filmovima, literaturi ili medijima”³². Primijenjeno na nasilje u porodici, kada neko vrši ove delikte, on zapravo imitira druge koji to isto čine³³. Navedeni pojednostavljen stav nikako ne bi

In T. Chibucos, R. Leite (Eds), *Readings in Family Theory*. (95–137). Sage. Inc.

²⁹ Navedeno prema: Ignjatović, Đ. (2009). *Teorije u kriminologiji*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 80–81.

³⁰ Tard tvrdi da su sva društvena ponašanja, koji se ističu u društvenom svijetu, direktni ili indirektni plodovi imitacija u svim njenim oblicima: imitacija-običaj ili imitacija-moda, imitacija-simpatija ili imitacija-poslušnost, imitacija-poučavanje ili imitacija-obrazovanje, naivno-imitiranje ili refleksivno-imitiranje itd. U svojim shvatanjima ide toliko daleko da kaže da su društveni primjeri viralni kroz bilo koje sredstvo komunikacije, odnosno “svaki medij može da nosi virus jer postoje interesi koji su zarazni”. Vidi opširnije: Blanco, A. (2011). *Las imitaciones de Gabriel Tarde*. IX Jornadas de Sociología. Buenos Aires: Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de Buenos Aires; Posada, J. (2018). Las teorías de Gabriel Tarde: Una perspectiva analítica del neoliberalismo. *Revista Filosofía UIS*, 17(1), 145–166, doi: <http://dx.doi.org/10.18273/revfil.v17n1-2018007>.

³¹ King, A. (2016). Gabriel Tarde and Contemporary Social Theory. *Sociological Theory*, 34(1), 45–61. <https://doi.org/10.1177/0735275116632558>.

³² Bandura, A. (1973). Social learning theory of aggression. In Knutson J, (Ed.) *The Control of Agression*, Chicago. Citirano u: Ignjatović, Đ. (2011b). Pojam i etiologija nasilničkog kriminaliteta. *Crimen*, 2(2), 169–282, str. str. 202.

³³ Kao najdrastičniji primjer uticaja medija na vršenje zločina, Tard navodi izvještavanje štampe o „podvizima Džeka Trbosjeka” koje je dovelo do podražavanja - imitiranja

trebalo zanemariti, a posebno u kontekstu sve veće aktuelizacije Tardovih stavova, koji dobijaju značaj, naročito u kontekstu toga da se difuzija odnosi na širenje društvenih ili kulturnih dobara iz jednog društva ili sredine u drugo³⁴, što je u vremenu globalizacije i digitalnih tehnologija posebno izraženo³⁵.

Pored toga tu je teorija o međugeneracijskoj transmisiji koja govori o prenosu nasilja u porodici kroz generacije. Dječaci koji su odrasli u porodicama sa nasiljem i sami su kasnije vršili nasilje u porodici, dok su djevojčice bile sklonije da trpe takvo ponašanje. Dakle, žrtve i počinioци su bili svjedoci ili su iskusili fizičko nasilje tokom djetinjstva, što je rezultiralo njihovim prihvatanjem ili tolerancijom nasilja u porodici³⁶. U vezi sa ovim jeste i teorija porodičnih sistema u okviru koje se predlaže da dinamika višestrukih odnosa unutar porodice kao što su roditelj–dijete, supružnici i braća i sestre – utiče na razvoj ličnosti. Što se tiče zlostavljanja partnera, dokazi podržavaju ideju da nasilni odnosi roditelj – dijete i svjedočenje međuroditeljskog nasilja, mogu predvidjeti buduće vršenje nasilja nad ženama³⁷. Iako ne mora nužno da znači da će djeca iz porodica u kojima se dešava nasilje i sami biti nasilnici ili žrtve nasilja³⁸, ipak je to značajan prediktor ovih ponašanja. Zagovornici smo realističkog pristupa, kojim ne bi precjenjivali međugeneracijske teze kroz nalaze retrospektivnih istraživanja stope prenosa nasilja, ali ni podcjenjivali njihov značaj³⁹. Zbog toga bi

sakaćenja žena koje je Trbosjek započeo u septembru 1888. godine u Londonu, u četvrti Vajtčep. Tard smatra da je kao posljedica izvještavanja štampe o tome, za manje od godinu dana izvršeno osam gotovo identičnih zločina u različitim ulicama Londona u kojima živi siromašno stanovništvo. Međutim, štetan uticaj štampe proširio se i van granica Engleske jer su zabilježeni slučajevi takvog sakaćenja i u inostranstvu. Na osnovu svega toga Tard je zaključio da se epidemije zločina šire telegrafskim putevima. Navedeno prema: Ignjatović Đ. (2009). *op. cit.*, str. 231, 232.

³⁴ Kinnunen, J. (1996). Gabriel Tarde as a Founding Father of Innovation Diffusion Research. *Acta Sociologica*, 39(4), 431-442. <https://doi.org/10.1177/000169939603900404>.

³⁵ Na primjer, mnogi slučajevi nasilja nad ženama su bili dostupni putem društvenih mreža. Jedan od takvih slučajeva 2023. godine dogodio se i u BiH kada je partnersko nasilje okončano ubistvom, a sve je u direktnom prenosu emitovano putem aplikacije Instagram. Vidi: Blic (10. 6. 2024). Ubistvo žene prenosio uživo na Instagramu, pa bebu ostavio u lokvi krvi. Deset mjeseci od jezivog ubistva u Gradačcu: Porodica razočarana radom institucija. *Blic*. Dostupno putem interenta: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/deset-mjeseci-od-jezivog-ubistva-u-gradaccu-ubistvo-zene-prenosio-na-instagramu/s65s65m>, pristupljeno 12. 9. 2024. Citirano u: Šikman, M. (2025). *op.cit.*, str. 113.

³⁶ Jin, X., Eagle, M., & Yoshioka, M. (2007). Early exposure to violence in the family of origin and positive attitudes towards marital violence: Chinese immigrant male batterers vs. controls. *Journal of Family Violence*, 22(4), 211– 222. <https://doi.org/10.1007/s10896-007-9073-3>.

³⁷ Heyman, R.E., Smith Slep, A.M. (2002), Do Child Abuse and Interparental Violence Lead to Adulthood Family Violence? *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 864-870. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00864.x>.

³⁸ Vidi: Ignjatović, Đ. (2011a). *op.cit.*, str. 109.

³⁹ Na primjer nedostatak retrospektivnih istraživanja ogledao bi se u (ne)utvrđivanju obima

ova znanja bi mogla biti višestruko korisna za prognostiku ponašanja bilo da se radi o eventualnim izvršiocima krivičnih djela nasilja nad ženama ili žrtvama, koje bi prihvatile takvo nasilje kao očekivan model ponašanja. Identifikacija faktora rizika je od ključne važnosti za prevenciju nasilja u porodici, uključujući i ove najteže oblike. Obrasci ponašanja nasilnika su donekle predvidivi i uz adekvatnu procjenu rizika može se uticati na smanjenje porodičnog nasilja. Neki od faktora su endogene prirode i obično su povezani sa pojedinim osobinama ličnosti (impulsivnost, agresivnost, i dr.) kao i konzumiranjem alkohola i zloupotrebe opojnih droga. Drugi faktori povezani su sa uticajem sredine, kao na primjer izloženost nasilju u ranijem periodu, stavovi koji podržavaju nasilje nad ženama, nezaposlenost, neriješeni porodični odnosi (razvodi, napuštanje partnera), itd. Ipak za razumijevanje i prevenciju nasilja nepohodno je sistematski prikupljati i analizirati podatke.

5. ZAKLJUČAK

Djeca, kao članovi porodice pojavljuju se kao izvršioци i žrtve krivičnog djela nasilja u porodici. Prema dostupnim podacima djeca do 18 godina života participiraju u niskom udjelu u ukupnom broju prijavljenih lica za ovo krivično djelo. Njihov broj se povećava u punoljetnom dobu i najčešći je na relaciji sin kao izvršilac krivičnog djela i otac kao žrtva. Kada je riječ o djeci kao žrtvama krivičnih djela nasilja u porodici njihov udio je znatno veći, sa tendencijom daljeg povećanja. Tako na primjer prije pet godina (2020) svaka deseta žrtva nasilja u porodici bilo je dijete, dok je 2024. godine skoro svaka peta žrtva bilo dijete, odnosno skor 20% žrtava nasilja u porodici su bila djeca. U vezi sa tim jeste i broj djece smještenih u sigurnu kuću, pri čemu se evidentira opadanje ukupnog broja korisnika sigurne kuće, što je prije svega rezultat primjene hitnih i zaštitnih mjera.

Jasno je da je riječ o širem društvenom, a ne ličnom problemu, koji zahtijeva, prije svega, pravovremen odgovor državnih organa (subjekta zaštite, itd.) kojim se pruža adekvatna zaštita žrtvi nasilja s jedne strane, i utvrđuje krivica učinioca, s druge strane. Posebnu pomoć i zaštitu uživaju djeca kao žrtve nasilja u porodici, čime se podiže stepen zaštite ovih članova porodice. Pravnim propisima je detaljno određena nadležnost pojedinih subjekta, ali ostaje potreba doslednog postupanja u slučajevima nasilja u porodici. Pored navedenog, potrebno je utvrditi uzroke nasilja u porodici, jer samo djelovanjem na njih može u odlučujućoj mjeri dovesti do smanjenja nasilja. Kako smo već istakli da su neki porodični faktori koji doprinose povećanom riziku od nasilja pojedini oblici socijalne patologije, kao što su alkoholizam, zloupotreba psihoaktivnih supstanci i kockanje onda je potrebno pažnju usmjeriti na ove faktore. U radu smo ukazali i na jedan prediktor nasilja, posmatran kroz tzv. međugeneracijski

odraslih osoba koje su u djetinjstvu bile zlostavljane, a koji svoj djeci pružaju odgovarajuću njegu i vaspitanje. S druge strane podcjenjivački pristup ogledao bi se u izgrađenom stavu roditelja koji su u djetinjstvu bili zlostavljani da je fizičko kažnjavanje ili zanemarivanje normalna pojava ili barem prihvatljivo, odnosno u idealizovanju vlastitih roditelja i doživljaja iz djetinjstva. Vidi opširnije: Pećnik, N. (1998). Međugeneracijski prijenos zlostavljanja djece u obitelji. *Ljetopis socijalnog rada*, 5(1), 7-25, str. 10.

prenos nasilja. Ovaj faktor potrebno je uzeti u razmatranje prilikom izrade strategije prevencije nasilja u porodici. Cilj kome treba težiti jeste osnaživanje djece koja su bila žrtve nasilja u porodici da prekinu "krug nasilja" i na taj način odstupe od naučenog modela u djetinjstvu.

U svakom slučaju nasilje u porodici je složen društveni problem, koji zahtijeva isto tako složen odgovor, rekao bih cijelog društva. Porodica je osnovna ćelija društva, pa učinimo onda sve da tako i ostane.

Literatura

- Agencija za ravnopravnost polova BiH. (2013). *Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini*. Dostupno putem interneta: https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/studija_prevalenca.pdf, pristupljeno 12. 9. 2024.
- Bandura, A. (1973). Social learning theory of aggression. In Knutson J, (Ed.) *The Control of Agression*, Chicago.
- Blanco, A. (2011). *Las imitaciones de Gabriel Tarde. IX Jornadas de Sociología*. Buenos Aires: Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de Buenos Aires.
- Blic (10. 6. 2024). Ubistvo žene prenosio uživo na Instagramu, pa bebu ostavio u lokvi krvi. Deset mjeseci od jezivog ubistva u Gradačcu: Porodica razočarana radom institucija. *Blic*. Dostupno putem interenta: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/deset-meseci-od-jezivog-ubistva-u-gradaccu-ubistvo-zene-prenosio-na-instagramu/s65s65m>, pristupljeno 12. 9. 2024.
- Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, CETS No. 210, Istanbul, 11.5.2011.
- Dimovski, D. (2024). *Kriminalna fenomenologija*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.
- Ignjatović, Đ. (2011a). *Kriminologija*. Beograd: Dosije.
- Ignjatović, Đ. (2011b). Pojam i etiologija nasilničkog kriminaliteta. *Crimen*, 2(2), 169–282.
- Ignjatović, Đ. (2009). *Teorije u kriminologiji*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Jin, X., Eagle, M., & Yoshioka, M. (2007). Early exposure to violence in the family of origin and positive attitudes towards marital violence: Chinese immigrant male batterers vs. controls. *Journal of Family Violence*, 22(4), 211– 222. <https://doi.org/10.1007/s10896-007-9073-3>.
- King, A. (2016). Gabriel Tarde and Contemporary Social Theory. *Sociological Theory*, 34(1), 45–61. <https://doi.org/10.1177/0735275116632558>.
- Kinnunen, J. (1996). Gabriel Tarde as a Founding Father of Innovation Diffusion Research. *Acta Sociologica*, 39(4), 431-442.
- Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, Sl. glasnik BiH, br. 9/2024 - odluka US BiH i Sl. glasnik RS 105/2024 - odluka US.
- Heyman, R.E., Smith Slep, A.M. (2002). Do Child Abuse and Interparental Violence Lead to Adulthood Family Violence? *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 864-870. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00864.x>.
- Marković, I. (2013). Obeležja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, *NBP*, 18(2), 71–80.
- Milić, A. (2011). Etiologija i prevencija nasilja. U: *Nasilnički kriminalitet. Etiologija, prevencija i suzbijanje*. (65–74). Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron.
- Mihalic, S. W., Elliott, D. (2005). A Social Learning Theory Model of Marital Violence. In T. Chibucos, R. Leite (Eds.), *Readings in Family Theory*. (95–137). Sage. Inc.
- Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske, Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2024, Podaci subjekata zaštite januar–jun 2024; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2023; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2023; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2022; Podaci subjekata zaštite jul–decembar 2021; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2021; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2022; Podaci subjekata zaštite januar–jun 2020. Dostupno putem interneta: <https://vladars.rs/sr-SP->

- Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/oPorodica/Pages/Splash.aspx#collapsible0, pristupljeno 12. 9. 2024.
- Mohr, W. K., Noone Lutz, M. J., Fantuzzo, J. W., Perty, M. A. (2000). Children Exposed to Family Violence. *Trauma, Violence & Abuse*, 1(3), 264–283.
- Nikolić Ristanović, V., Konstantinović Vilić, S. (2018). *Kriminologija*. Beograd: Prometej.
- OSCE. (2019). *Dobrobit i bezbjednost žena*. Dostupno putem interneta: https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/439718_0.pdf, pristupljeno 16. 2. 2024.
- Pastović, D. (2016). „Dvostruki grijeh”: kažnjavanje čedomorstva na hrvatskom području do kodifikacije kaznenog materijalnog prava 1852 godine. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, (23)1, 121-152.
- Pećnik, N. (1998). Međugeneracijski prijenos zlostavljanja djece u obitelji. *Ljetopis socijalnog rada*, 5(1), 7-25.
- Posada, J. (2018). Las teorías de Gabriel Tarde: Una perspectiva analítica del neoliberalismo. *Revista Filosofía UIS*, 17(1), 145–166, doi: <http://dx.doi.org/10.18273/revfil.v17n1-2018007>.
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske. (n. d.). *Bilten žene i muškarci u Republici Srpskoj*, stranica od 1 do 4: br. 1. 2003, br. 2. 2005, br. 3. 2006, br. 4. 2007, br. 5. 2009, br. 6. 2012, br. 7. 2013, br. 8. 2015, br. 9. 2017, br. 10. 2019, br. 11. 2021. i br. 12. 2023. Dostupno putem internet: <https://www.rzs.rs.ba/front/category/326/>, pristupljeno 20. 8. 2024.
- Šikman, M. (2025). *Nasilje nad ženama – kriminološki i krivičnopravni aspekti i mjere zaštite*. Banja Luka: Centar modernih znanja.
- Škulić, M. (2009). Osnovni elementi normativne konstrukcije krivičnog dela nasilja u porodici – neka sporna pitanja i dileme. U: Milan Škulić (urednik). *Nasilje u porodici*. Beograd: Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije.
- United Nations Children’s Fund [UNICEF]. (2017). *A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents*, New York: UNICEF.
- UNICEF. (n.d.). *Zaustavljanje nasilja nad djecom*. Dostupno putem internet: <https://www.unicef.org/bih/zaustavljanje-nasilja-nad-djecom>, pristupljeno 10.02.2025.
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 102/2012,108/2013, 82/2015 i 84/2019

CHILDREN AS VICTIMS AND PERPETRATORS OF CRIMINAL OFFENSES OF FAMILY VIOLENCE

Mile Sikman PhD

Associate Professor, Faculty of Law, University of Banja Luka, mile.sikman@pf.unibl.org

Abstract: Domestic violence as a negative social phenomenon and incriminated behavior is present in our country. This is also a global phenomenon that manifests itself in different forms and shapes all over the world. As the very syntax ‘‘violence in the family’’ means, this is violence that occurs within the family, whose actors are its members. In this sense, children appear as victims or perpetrators of these crimes. Accordingly, the subject of this work is defined, as it is titled. The goal is to determine, through statistical analysis of available data, the extent of children who have been recorded as victims of violence, as well as children who have been recorded as perpetrators of violence in the Republic of Srpska for the period from 2019 to 2023. Also, the causes and consequences of domestic violence are reviewed, with a special emphasis on the so-called transgenerational transmission of violence as a consequence of domestic violence seen in a wider context.

Keywords: domestic violence, criminal offense, children, victims, perpetrators.